

ΟΙ ΑΘΕΑΤΕΣ ΤΑΞΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟ «ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ» ΚΑΙ ΤΗΝ «ΚΡΙΣΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ»

Είναι γεγονός! Η απειλή του εθνικού μαρasmus του ελληνικού κράτος είναι προ των πυλών, κι είναι πιο επικίνδυνη από ποτέ. Το δημογραφικό πρόβλημα καλπάζει και ο ελληνοισμός βρίσκεται σε κίνδυνο. Το κράτος παίρνει μέτρα, φτιάχνει κίνητρα, καταστρώνει εθνικά σχέδια δράσης. Πολύπλοκες καμπύλες πλημμυρίζουν τον δημόσιο λόγο μετρώντας τις γεννήσεις σε σχέση με τους θανάτους, τα διαζύγια και την ατεκνία. Εδώ και τουλάχιστον 5 χρόνια, η απειλή της πληθυσμιακής παρακμής δεν έχει σταματήσει να πρωταγωνιστεί στην ελληνική ειδησεογραφία.

Από την ταπεινή πλευρά μας, έχουμε μάθει να μην πολυπιστεύουμε όταν βλέπουμε διάφορους κρατικούς υπαλλήλους να κλαψουρίζουν ότι «υπάρχει πρόβλημα». Ιδιαίτερα όταν μιλάμε για το δημογραφικό, έχουμε επιλέξει να αγνοούμε πλήρως τις πανικόβλητες εξαγγελίες αφανισμού του ελληνικού έθνους –μιας που εδώ που τα λέμε τίποτα δεν αποδεικνύει ότι οδεύουμε προς αυτόν τον δρόμο. Αντίθετα, έχουμε επιλέξει να το αντιμετωπίζουμε ως έναν επιστημονικό τρόπο οργάνωσης κρατικών πολιτικών που, όλως τυχαίως, συνηθίζει να γνωρίζει στιγμές δόξας κατά την προετοιμασία των καπιταλιστικών κρατών να φάνε τις σάρκες τους και αποτελεί θεμέλιο λίθο της επιβολής πειθαρχίας στο εσωτερικό τους.

Τέτοια είναι και η ιστορία της διαχείρισης της λεγόμενης «πληθυσμιακής γήρανσης», την οποία τρώμε στη μάπα εδώ και κάμποσο καιρό. Λέμε για το γεγονός ότι το ελληνικό κράτος, χρησιμοποιώντας τη γλώσσα του δημογραφικού και της φροντίδας των ηλικιωμένων, γιγαντώνει τα μέσα επιτήρησης του συνόλου της εργατικής τάξης, τόσο στο πεδίο της αναπαραγωγής της που συμβαίνει μέσα στην οικογένεια, όσο και στην υποτιμημένη εργασία των μεταναστριών που έχουν αναλάβει εδώ και δεκαετίες τη φροντίδα των ηλικιωμένων. Αλλά ας τα δούμε πιο αναλυτικά.

«Κρίση φροντίδας» και πληθυσμιακή γήρανση

Το επείγον πάει ως εξής: Η γήρανση του πληθυσμού όλο και αυξάνεται και η απουσία των απαραίτητων κρατικών δομών να αναμετρηθούν με αυτήν την εξέλιξη βγάζει μάτι. Συνεπακόλουθα, όλη αυτή η παραγωγή λέξεων στον δημόσιο λόγο έχει φουντώσει τις συζητήσεις περί της αναδιοργάνωσης του «συστήματος φροντίδας» που συναρθρώνεται από τις προνοιακές δομές που διαχειρίζονται ένα ευρύ πλέγμα της καθημερινότητας, από την ιατρική επίβλεψη της γέννας, μέχρι τη διαχείριση της τρίτης ηλικίας.

Από την άλλη, είναι γεγονός ότι την τελευταία δεκαετία έχουμε δει την έννοια της φροντίδας να έχει την τιμητική της τόσο σε κινηματικούς, όσο και σε ακαδημαϊκούς κύκλους. Αν και κανείς μπορεί να πείσει στην παγίδα και να την θεωρήσει κάποιου είδους φρούτο της... μετανεωτερικής σκέψης, είναι γεγονός ότι την κάνει τη δουλίτσα της με το παραπάνω. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Μαρία Καραμεσίνη, που μοιάζει να έχει αναλάβει εργολαβικά το ζήτημα. Στον συλλογικό τόμο που επιμελήθηκε με τίτλο «Το ελληνικό σύστημα φροντίδας ηλικιωμένων αντιμετώπιση με τη δημογραφική γήρανση» μας πληροφορεί για τα παρακάτω:

Πιο συγκεκριμένα, στη χώρα μας άρχισε να εκδηλώνεται «κρίση φροντίδας» μετά τη δεκαετία του '70 [...] Από τη δεκαετία του '70 και μετά η φροντίδα άρχισε να μεταβιβάζεται στο κράτος και κατά κύριο λόγο στους δήμους, οι οποίοι ανέλαβαν να καλύψουν το κενό που δημιούργησε τόσο η μαζική εισροή των νεότερων γενιών στις πόλεις όσο και η εξασθένηση του δεσμού της κοινότητας. Το ελληνικό κράτος, ωστόσο, δεν κατάφερε να καλύψει επαρκώς τις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις που προέκυπταν σε συνδυασμό

με τη δημογραφική μεταβολή του πληθυσμού και την αύξηση των ορίων θνησιμότητας. Έτσι, άρχισε να κυριαρχεί ένα μεικτό σύστημα φροντίδας με επίκεντρο την οικογένεια και την άτυπη φροντίδα, είτε από μέλη της οικογένειας, κυρίως γυναίκες, είτε από επαγγελματίες φροντίστριες/ές κατεξοχήν από χώρες του εξωτερικού, αλλά και συμπληρωματικές παροχές του κράτους που εστιάζουν πρωτίστως στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.¹

Αρχικά να ξεκαθαρίσουμε ότι η Μαρία Καραμεσίνη δεν είναι καμιά τυχαία. Πρόκειται για αυτήν που ανέλαβε να διατελέσει για χρόνια διοικήτρια του ΟΑΕΔ επί κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ και πέρασαν από τα χέρια της προγράμματα και ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις που είχαν «έμφυλο προσανατολισμό». Για τα όσα λέει, από την άλλη, θα λέγαμε ότι γρήγορα ψυχανεμίζεται καμιά ότι τα πράγματα δεν είναι και τόσο... ροζ όσο θέλει να φαίνονται. Πρώτον, η ίδια η έννοια της φροντίδας είναι κάπως εξοργιστική, καθώς καλύπτει με ένα πέπλο ευαισθησίας κρατικές δομές όπως τα νοσοκομεία, οι οποίες παραδοσιακά διεκδικούν τα πρωτεία στη διαχείριση και πειθαρχηση της εργατικής δύναμης. Δεύτερον, προσπερνά ότι αυτές οι κρατικές δομές υπάρχουν μέσα στον καπιταλιστικό κόσμο στον οποίο ζούμε, δηλαδή στον θαυμαστό κόσμο της εργασίας. Κοντολογίς, προσπερνούν ότι οι κρατικές αυτές δομές έχουν αποτελέσει για τουλάχιστον 30 χρόνια τα κάτεργα στα οποία εργάζονται υποτιμημένα οι μετανάστριες εργάτριες, οι οποίες κρύβονται πίσω από τη διακριτική διατύπωση της «άτυπης φροντίδας». Το πιο κραυγαλέο, όμως, είναι η ανέλπιστα προσπάθεια της Καραμεσίνη να μας πείσει ότι το σύστημα φροντίδας -δηλαδή το κράτος πρόνοιας- βρίσκεται σε κρίση.

«Κρίση» και γυναικεία εργασία

Δεν είναι η μόνη άλλωστε. Στο σύνολό τους, οι κρατικές φωνές που ασχολούνται με τη δημογραφική γήρανση και το σύστημα φροντίδας υιοθετούν την αφήγηση της κρίσης του καπιταλιστικού κόσμου, που με τη σειρά της αποδιοργάνωσε τις σχέσεις αναπαραγωγής, συμπαρασύροντας μαζί της και το σύστημα φροντίδας. Η ανάδειξη της γυναικείας εργασίας μέσα στο σπίτι και των συνεπειών που δέχεται μέσα σε καθεστώς κρίσης θεωρείται επιτακτική ανάγκη από τον ακαδημαϊκό φεμινισμό, προκειμένου να καλυφθεί το κενό που έχει προκληθεί. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το βιβλίο που τιτλοφορείται «Γυναίκες, φύλο και εργασία στην Ελλάδα». Στις σελίδες του γίνεται αναδρομή στις οικονομικές θεωρίες των φεμινιστριών οικονομολόγων, οι οποίες σκιαγραφούν τις «έμφυλες επιπτώσεις των κρίσεων» στο πεδίο που διεξάγεται η γυναικεία εργασία. Βασική παραδοχή του είναι η ανάδυση των «γυναικείων ζητημάτων» σε περιόδους «κρίσης»:

Η φεμινιστική θεωρία για την οικονομική κρίση και το φύλο έχει ως σημείο εκκίνησης την πετρελαϊκή κρίση του 1973 και τη διεθνή ύφεση που επακολούθησε, οι οποίες βρήκαν το φεμινιστικό κίνημα στο απόγειο του στις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες, και εξελίχθηκε κατά τη διάρκεια της πολύ εντονότερης ύφεσης της δεκαετίας του 1980. Η θεωρητική συζήτηση αρχικά επικεντρώθηκε στις έμφυλες επιπτώσεις των ανωτέρω υφέσεων στην αγορά εργασίας και στην ερμηνεία τους, αναλύοντας την εμπειρία κάποιων μεγάλων ανεπτυγμένων οικονομιών (ΗΠΑ, Βρετανία, Γαλλία, Ιταλία).²

Φυσικά οι αναφορές στη δεκαετία του 1970 δεν είναι ατυχείς. Η περίοδος

ΠΑΡΑΜΕΛΗΣΗ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ

Πληγές στο σώμα και στην ψυχή των ηλικιωμένων

1^ο 51^ο χρόνος ανάγνωσης

Πάντως, αν το ψάξει λίγο κανείς, θα διαπιστώσει γρήγορα ότι υπάρχει αντίστοιχη γραμμή βοήθειας για την καταγραφή και καταγγελία παραμέλησης ηλικιωμένων της Γραμμής Ζωής. Όπως μας πληροφορεί και η Καθημερινή, μετά την πανδημία τα κρούσματα παραμέλησης αυξήθηκαν σημαντικά, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των καταγγελιών περιγράφει ως θύτες είτε τα παιδιά των ηλικιωμένων, είτε τους συντρόφους τους. Δεν ξέρουμε αν σας θυμίζει κάτι.

που διατρέχει το βιβλίο περιγράφοντας την άνηση των μαρξιστικών αναλύσεων γύρω από τη γυναικεία εργασία είναι η ίδια περίοδος που οι λεπτές ισορροπίες της διακρατικής συνεννόησης που διαμορφώθηκαν μετά το σφαγείο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου κλυδωνίστηκαν και ο διακρατικός ανταγωνισμός θέριψε για τα καλά.³ Οι φεμινίστριες κοινωνιολόγοι που έθεσαν επιτακτικά την ανάδειξη της γυναικείας εργασίας ως «εφεδρικό στρατό εργασίας» τις περιόδους όπου τα κράτη βρίσκονται σε κρίση, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνεται, επηρεάζεται από την κατάσταση της οικογένειας και τις λειτουργίες του κράτους πρόνοιας στη συγκεκριμένη χώρα και στη συγκεκριμένη περίοδο.

Ο λόγος για τον οποίο αναφέρεται η δεκαετία του '70 είναι, φυσικά, επειδή έχει μεγάλες ομοιότητες με το σήμερα. Μιλώντας για την ηχηρή ταξική επίθεση που ξεκίνησε με εναρκτήριο λάκτισμα την εξαγγελία της «κρίσης χρέους» του 2008, οι φεμινίστριες κοινωνιολόγοι αναφέρουν ότι συνοδεύτηκε με την αναγκαιότητα να επικαιροποιηθούν οι κρατικές πολιτικές που διαμορφώνονται από την διαπλοκή φεμινιστικής θεωρίας και οικονομικής κρίσης. Όσο το ελληνικό κράτος αγκομαχάει από τα αλύπητα χτυπήματα που δέχεται, λένε, η άμισθη γυναικεία εργασία εντατικοποιείται σε καθεστώς πρωτοφανούς έντασης:

Η μόνη ένδειξη επιστροφής των γυναικών σε οικιακούς ρόλους εμφανίστηκε στο επίπεδο της μη αμειβόμενης εργασίας που πρέπει να εκτελεστεί πέραν της αμειβόμενης, λόγω περικοπών στις κοινωνικές υπηρεσίες [...] Συγχρόνως, η αδυναμία να επεκταθεί η κρατική στήριξη της φροντίδας και της κοινωνικής αναπαραγωγής στις υπάρχουσες συνθήκες, μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικές αντιδράσεις ανάλογα με την τάξη και το φύλο. Οι γυναίκες χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου μπορεί να αυξήσουν το χρόνο που δαπανούν σε απλήρωτη εργασία ή την απασχόληση τους σε θέσεις μερικής απασχόλησης.⁴

Το βιβλίο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η κρίση έχει απομακρύνει την εργατική τάξη από τις αγκάλες του συστήματος φροντίδας σε όλα τα ηλικιακά φάσματα – ανήλικους, αρρώστους, ηλικιωμένους– και οι φροντιστές τους επωμίζονται ένα τεράστιο βάρος ασήκωτης, απλήρωτης εργασίας. Για την αντιμετώπιση της κρίσης που διανύει το ελληνικό κράτος προτείνουν την ανάδειξη μιας «οικονομίας της φροντίδας», η οποία θα περιλαμβάνει την αναδιοργάνωση των νοσοκομείων, των σχολείων, των κοινωνικών υπηρεσιών φροντίδας, με σκοπό να εποπτεύουν την εργατική τάξη σε κάθε φάση της ζωής της: από την παιδική ηλικία μέχρι τα γεράματα. Από την γέννηση μέχρι τον θάνατο.

Πολιτικές προστασίας

Αλλά ας τα πάρουμε ένα-ένα. Όσον αφορά την κάψα των κρατικών υπαλλήλων για την ένταση της γυναικείας εργασίας, το προφανές ανατακλαστικό μας είναι να πούμε πως πρόκειται για μια εξέλιξη που δεν συνιστά λόγο αισιοδοξίας για εμάς ως φεμινίστριες. Αντίθετα, έχουμε δει πως τις ιστορικές στιγμές όπου τα κράτη προετοιμάζουν τις κοινωνίες τους για πόλεμο και βροντάνε στη μέγιστη ισχύ τους, το «γυναικείο ζήτημα» γενικότερα και το ζήτημα της άμισθης γυναικείας εργασίας στο σπίτι ειδικότερα, πρωταγωνιστούν στον δημόσιο λόγο και στις κρατικές προτεραιότητες. Τελικά, έχουμε δει ότι η κρατική ενασχόληση με την γυναικεία εργασία, είναι στην πραγματικότητα ένα όχημα διείσδυσης στους τρόπους και στους τόπους που συντελείται η αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης.⁵

Και είναι αλήθεια ότι η πολιτική αυτή συγκροτείται μπροστά στα μάτια μας τουλάχιστον από το 2008 και μετά, δηλαδή με την έναρξη του πετσοκόμματος των μισθών μας που ονομάστηκε «κρίση». Έκτοτε, φυσικά, έχει κυλήσει μπόλικο νερό στο αυλάκι. Οι πολιτικές της παιδικής προστασίας είναι μια πτυχή αυτής της πολιτικής, καθώς η ενασχόληση με το πώς μεγαλώνουν τα παιδιά της εργατικής τάξης έχει εξοπλίσει μια στρατιά υπαλλήλων που κρατάνε τη σημαία της φροντίδας και εποπτεύουν, καταγράφουν και επιτηρούν το σύνολο της καθημερινότητας των εργατικών οικογενειών. Οι νέες νομοθεσίες, οι πλατφόρμες και οι τηλεφωνικές γραμμές καταγγελιών, ο πολλαπλασιασμός των κρατικών υπαλλήλων που εμπλέκονται σε αυτούς τους μηχανισμούς και η πιο σφικτή διασύνδεση τους, είναι μερικές από τις τελευταίες επιτυχίες του υποτιθέμενα ετοιμόρροπου κράτους πρόνοιας. Δεν ξέρουμε τι πιστεύετε εσείς, αλλά εμείς δεν το βλέπουμε σε κρίση· αντίθετως, χαίρει άκρας υγείας.

Τελικά, αν κοιτάξει κανείς προσεκτικά τον τρόπο που ξεδιπλώνεται η διαχείριση της πληθυσμιακής γήρανσης, γρήγορα θα καταλάβει ότι δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από τις επιτυχίες που πρόσφεραν οι πολιτικές παιδικής προστασίας στο ελληνικό κράτος. Ακόμη περισσότερο, νομίζουμε ότι καταλήγει να επιστρατεύει τους ίδιους μηχανισμούς, να ικανοποιεί τις ίδιες κρατικές επιδιώξεις και να στοχεύει στους ίδιους ανθρώπους.

Πολιτικές της φροντίδας

Με λίγα λόγια: Οι κοινωνικές υπηρεσίες που αναλαμβάνουν τη διαχείριση των ηλικιωμένων, αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι τον ταξικών πολιτικών που έχουν το βλέμμα στραμμένο στις εργατικές οικογένειες. Φροντίζουν να επεκτείνουν τον κρατικό έλεγχο στην αναπαραγωγή του πληθυσμού, φτιάχνουν τρόπους ώστε να μπορεί το ελληνικό κράτος να διεισδύει και να παρεμβαίνει μέσα στον θεσμό της οικογένειας και προσφέρουν νέα εργαλεία καταγραφής και ελέγχου της.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το πρόγραμμα «Βοήθεια για το σπίτι», το οποίο τρέχει από το 1996 σε διάφορες κοινωνικές υπηρεσίες στις γειτονιές της Αθήνας. Στόχος του προγράμματος είναι να πραγματοποιούνται επισκέψεις στα σπίτια των ηλικιωμένων που είναι εγγεγραμμένοι στις κοινωνικές υπηρεσίες, με σκοπό η παρακολούθησή τους να επιτυγχάνεται χωρίς τον εγκλεισμό τους σε κάποια δομή. Η συμμετοχή των ηλικιωμένων στο πρόγραμμα ολοκληρώνεται μέσω μιας εκτενούς αξιολόγησης από κοινωνικό λειτουργό, ο οποίος είναι ο βασικός επόπτης όλης της διαδικασίας. Ο κοινωνικός λειτουργός εξετάζει την οικογενειακή κατάσταση του ηλικιω-

ωμένου, αν ζει μόνος του η αν υπάρχει κάποια φροντίστρια, την οικονομική του κατάσταση καθώς και τις συνθήκες διαμονής του. Η καθαριότητα, η προσβασιμότητα του χώρου, η επαρκής διατροφή του καταγράφονται αναλυτικά στο μητρώο του. Η αξιολόγηση του κοινωνικού λειτουργού δεν σταματάει στην πρώτη φάση της ένταξης στο πρόγραμμα, αλλά ακολουθεί όλα τα στάδια των επισκέψεων των υπαλλήλων από το πρόγραμμα και διατηρείται αρχείο. Με λίγα λόγια, όσο παραμένει κανείς στο πρόγραμμα, δέχεται συστηματικές εφόδους από τον επόπτη ο οποίος κάνει φύλλο και φτερό τον τρόπο με τον οποίο συντηρείται από το οικογενειακό του περιβάλλον ή την φροντίστρια που εργάζεται εκεί. Οι υπάλληλοι που στελεχώνουν αυτές τις υπηρεσίες πραγματοποιούν έρευνες με συνεντεύξεις, στις οποίες ρωτάνε τους ηλικιωμένους πόσο ικανοποιημένοι είναι από τις υπηρεσίες του περιβάλλοντος που αναλαμβάνει να τους συντηρεί, αν νιώθουν ασφάλεια, αν πλένονται επαρκώς, αν η διατροφή τους είναι αυτή που θα ήθελαν.⁶

Στην ίδια γραμμή πλεύσης βρίσκεται και το πρόγραμμα που έχει συσταθεί μεταξύ του Αιγινήτειου Νοσοκομείου και της Μονάδας Ανακουφιστικής Φροντίδας «ΓΑΛΙΛΑΙΑ» από το 2016 και μετά, το οποίο αφορά τους ηλικιωμένους που βρίσκονται σε τελικό στάδιο νευρολογικών ασθενειών. Η «ΓΑΛΙΛΑΙΑ» αναλαμβάνει γενικώς κατ' οίκον επισκέψεις σε όσους εμπλέκονται στα προγράμματα των νοσοκομείων και αναλαμβάνει να παρακολουθεί τόσο τους ασθενείς, όσο και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειά τους. Οι φορείς που τρέχουν το πρόγραμμα τηρούν αρχείο με όλα τα δεδομένα που αφορούν την παρακολούθηση των ασθενών και κάνουν αξιολογήσεις ανά διετία.

Η εισβολή των κρατικών υπηρεσιών μέσα στα σπίτια των ηλικιωμένων έχει πολλαπλές λειτουργίες. Πρώτον, το κοινωνικό μόρφωμα που ονομάστηκε πυρηνική οικογένεια φτιάχτηκε εξ αρχής έτσι ώστε να είναι εκτεθειμένο στην εισβολή των κρατικών υπηρεσιών. Κλεισμένο σε ένα διαμέρισμα, καλωδιωμένο στην τηλεόραση και τα social, στοχοποιημένο για κάθε λειτουργία του: από το πώς μεγαλώνουμε τα παιδιά μας μέχρι το αν φροντίζουμε τους γονείς μας. Από το πώς ξοδεύεται ο μισθός μέχρι το πώς ξοδεύεται η σύνταξη. Η ενασχόληση με την καθημερινότητα της τρίτης ηλικίας στρώνει το έδαφος προς ακριβώς αυτήν την κατεύθυνση. Δεύτερον, η αναπαραγωγή της πυρηνικής οικογένειας έχει στηριχτεί στις πλάτες των μεταναστριών εργατριών που προορίστηκαν με σχέδιο από το ελληνικό κράτος να αναλάβουν αυτήν την εργασία. Οι φροντιστικοί υπάλληλοι του ελληνικού κράτους δεν ενδιαφέρονται να ελαφρύνουν τις γυναίκες από την άμισθη οικιακή εργασία. Οργανώνουν και εγγυώνται την ύπαρξη της μισθωτής εργασίας για λογαριασμό της πυρηνικής οικογένειας. Τρίτον, ο έλεγχος της οικογένειας επιτρέπει την ευθυγράμμιση της με τις ευρύτερες κρατικές επιδιώξεις. Ας πούμε, τον περασμένο χειμώνα το Υπουργείο Οικογένειας και Κοινωνικής Συνοχής παρουσίασε μια ολοκληρωμένη Εθνική Στρατηγική για τη Μακροχρόνια Φροντίδα, την οποία έδωσε πρόσφατα στη δημοσιότητα. Μεταξύ άλλων, προτείνει τρόπους τήρησης ενιαίου αρχείου παρακολούθησης για τους ηλικιωμένους:

Η δράση αποσκοπεί στην ανάπτυξη του ατομικού ηλεκτρονικού φακέλου ο οποίος περιέχει [...] στοιχεία για το σύνολο των υπηρεσιών που λαμβάνει ένας ωφελούμενος, τη διαδρομή του στη ΜΦ [Μονάδα Φροντίδας], σε συνδυασμό με μεταβάσεις από τη ΜΦΥ [Μακροχρόνια Φροντίδα Υγείας] στις υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας, των αναγκών ΜΦ που καταγράφει ως ανεκπλήρωτες καθώς και των επιδομάτων που λαμβάνει. Ο ατομικός ηλεκτρονικός φάκελος θα ευθυγραμμιστεί πλήρως με τον Εθνικό Ηλεκτρονικό Φάκελο Υγείας που ήδη έχει τεθεί σε λειτουργία από το Υπουργείο Υγείας, το οποίο ενσωματώνει τα ιατρικά δεδομένα των πολιτών σε μια ασφαλή και εύχρηστη πλατφόρμα.⁷

Η δημιουργία ενιαίου φακέλου, η λεπτομερής καταγραφή και η ψηφιοποίηση των υπηρεσιών είναι έννοιες και πρακτικές με τις οποίες έχουμε εξοικειωθεί πλέον τα τελευταία χρόνια. Και είναι γεγονός ότι αντικατοπτρίζουν την κρατική ανάγκη να συλλέξει στοιχεία και να καταγράψει δεκάδες πεδία της καθημερινότητάς μας. Η κρατική μέριμνα για το πώς βιώνεται η τρίτη ηλικία προσφέρει μια πρώτης τάξεως ευκαιρία προς αυτήν την κατεύθυνση.

Αντί επιλόγου

Κατά τα άλλα, οι σαρωτικές αλλαγές στο τοπίο των διακρατικών σχέσεων επιβάλλουν στο εσωτερικό και τις ανάλογες μαζικές πειθαρχήσεις. Είναι ακριβώς σ' αυτό το περιβάλλον που η ενασχόληση με το «δημογραφικό ζήτημα» έχει σκαρφλώσει στην κρατική ατζέντα. Παραμερίζοντας τις δακρύβρεχτες ή ζοφερές αφηγήσεις που κυριαρχούν στον δημόσιο λόγο περί μείωσης των γεννήσεων και πληθυσμιακού μαρασμού, οι προτάσεις που κατατίθενται μεταξύ των ανώτερων κρατικών υπαλλήλων είναι σαφείς και απόλυτα διαυγείς: πιάνουν ένα ευρύ πλέγμα της καθημερινότητας, από τη ρύθμιση και οργάνωση της εργασίας, την ιατρική επίβλεψη της γέννας, μέχρι τη διαχείριση της τρίτης ηλικίας. Όταν μας μιλάνε για «δημογραφικό πρόβλημα», λοιπόν, δεν αναφέρονται σε κάποιο ποσοτικό ζήτημα διαχείρισης αριθμών των γεννήσεων και των θανάτων. Αντιθέτως, το «δημογραφικό» αποτελεί την κωδική ονομασία κάτω απ' την οποία κάθε πτυχή της εργασίας και της κοινωνικής αναπαραγωγής, από τη γέννα μέχρι τον θάνατο, τίθεται εκ νέου υπό διαπραγμάτευση, μελετάται απ' τους ειδικούς του κράτους και αναδιοργανώνεται έτσι ώστε να ευθυγραμμίζεται με τις υπάρχουσες κρατικές ανάγκες. Όσο το ελληνικό κράτος ετοιμάζεται για πόλεμο, οι κρατικές ανάγκες απαιτούν το φτιάξιμο ενός όλο και πιο επιθετικού οπλοστασίου εναντίον μας.

ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΕΣ ΣΤΟ ΣΤΟΧΑΣΤΡΟ

Φροντιστές ηλικιωμένων: «Οι γονείς μου ήταν όμηροι στο σπίτι τους»

Η έλλειψη φροντιστών και η δράση κυκλωμάτων που εκμεταλλεύονται ηλικιωμένους

Το άρθρο αναφέρεται στην

Σε πρόσφατο άρθρο της *Καθημερινής*, διαβάζουμε διάφορες ρουφιάνικες συνεντεύξεις όπου ρίχνουν κολή για τις γυναίκες που αναλαμβάνουν την εργασία της φύλαξης της τρίτης ηλικίας, με την εξίσου ρουφιάνικη κατακλείδα ότι συνηθίζουν να παρατάνε τους ηλικιωμένους στο έλεος τους, να φτιάχνουν κυκλώματα και να τους εκμεταλλεύονται. Εντάξει, ο ταξικός ρατσισμός ήταν πάντα καύσιμο στα σχέδια του ελληνικού κράτους—όπως και οι καλοθελητές του.

1. Μαρία Καραμεσίνη, *Το ελληνικό σύστημα φροντίδας ηλικιωμένων αντιμέτωπο με τη δημογραφική γήρανση. Οι προκλήσεις της συμπεριληπτικότητας και της ισότητας των φύλων*, Εκδόσεις Τόπος, 2025, σ. 52.

2. Μαρία Καραμεσίνη, *Γυναίκες, φύλο και εργασία στην Ελλάδα*, Νήσος, 2021, σ. 206

3. Βλ. «Ο Ντόναλντ Τράμπ δεν είναι τρελός! Η αλλιώς μια σύντομη ιστορία του κόσμου» *Antifa* #55, 3/2017.

4. «Γυναίκες, φύλο και εργασία στην Ελλάδα», ό.π., σ. 217

5. Για μια σύντομη ιστορία της κρατικής ενασχόλησης με την οικιακή εργασία, δες «Μισθός για την οικιακή εργασία. Αίτημα γυναικείας χειραφέτησης η πολεμική προετοιμασίας», *Antifa* #95, 5/2025.

6. «Το ελληνικό σύστημα φροντίδας ηλικιωμένων αντιμέτωπο με τη δημογραφική γήρανση. Οι προκλήσεις της συμπεριληπτικότητας και της ισότητας των φύλων», ό.π., σ. 128

7. Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Μακροχρόνια Φροντίδα, Ιούλιος 2024. Διαθέσιμο στο minscfa.gov.gr.